

Bir Sanatçı İnisiyatifi Pasaj

PASAJ (SANATÇILAR SEÇİL YAYLALI, GIORGIO CAIONE VE KÜLTÜREL OPERATÖRLER ZEYNEP OKYAY, ELİF BURSALI) BİR SANAT İNİSİYATİFİ. TARLABAŞI'NDAKİ MEKANLARINDA BULUŞMALARININ ARDINDAN EDİTÖR MİNE HAYDAROĞLU'NUN ÖNERDİĞİ BİRKAÇ BAŞLIK ALTINDA GÖRÜŞLERİNİ, ÇALIŞMALARINI ANLATTILAR.

SEÇİL YAYLALI,
ZEYNEP OKYAY,
ELİF BURSALI,
GIORGIO CAIONE

Fotoğraflar: Pasajist Arşivi izniyle

Organik Bir Oluşum

PASAJ Aralık 2010 yılında kuruldu. İstanbul çağdaş sanat ortamında kâr amacı gütmeyen, bağımsız ve deneyim odaklı sanatsal etkinliklerin gerçekleştirilebileceği bir mekân gereksinimi üzerine kurgulandı. Kısa dönemli sanatsal projelere ev sahipliği yaptı, rezidans programları başlattı, uluslararası projelere dahil oldu ve bir inisiyatif olarak küratöryel ve sanatsal projeler üretti.

2010 yılında başlayan serüvenimiz, ilk olarak PASAJist adı altında Halep Pasajı'ndaki tek odalık sergi mekânının varlığı ile gerçekleşti. Seçil Yaylalı ve Suna Tüfekçibaşı'ndan oluşan gruba önce Elif Bursalı sonra Zeynep Okyay katıldı. Adımıza; bir açık alan toplantısı düzenleyerek başka katılımcılarla birlikte karar verdik. 2011 yılının Ocak ayında ilk olarak Züleyha Altıntaş'ın sergisine ev sahipliği yaptık. 2013'e kadar bu mekânı kullandık. Halep Pasajı'ndan ayrıldığımızda adımızdaki "ist"i attık ve Karaköy'de Ot Café altındaki yarı bodrum katında sergiler yapmaya başladık: Buraya PASAJ Karaköy dedik. Daha sonra Tarlabası'ndaki atölyeye yerleştik ve buraya PASAJ Atölye ismini verdik. Suna ekip-ten ayrıldı ve yerine Özgür Demir-

ci ve Giorgio Caione aramıza katıldı. Kısa bir süre sonra sokağımızdaki kuru fasulyeci İsmail Bey ile işbirliği yapmaya başladık; buraya da PASAJ Tarlabası dedik. Halen Seçil Yaylalı, Zeynep Okyay, Giorgio Caione, Elif Bursalı olarak devam etmekteyiz.

PASAJ yapı itibariyle değişmeseydi ortadan yok olurdu.

PASAJ koşullara göre duruş alan organik bir oluşum. Ekipte her kişinin farklı işlerinin oluşu, zaman zaman ayrı ülkelerde yaşamaları "Beraber nasıl daha verimli çalışabiliriz?" sorusunu doğurdu. Konumlandığımız yer çevresindeki mahalleli ile çalışmak istediğimiz için her taşınma yeni tanışmalara vesile oldu. Bu süreçlerde neyi hangi yöntemlerle yapmak istediğimizi yeniden sorguladık.

Hiçbir şey yapmamak yerine küçük küçük ilerlemeyi tercih ettik.

Sanatçılara sahip olduğumuz çalışma mekânları ve network'leri açarak, küçük bütçelerle yaratmaya çalıştığımız ortamı sunuyoruz. PASAJ özel bir oluşum değil, elimizdekileri, etrafımızdakilerle en elverişli şekilde paylaşmaya çalışıyoruz.

61 meters of kahya bey street, in front of the door, seçil yaylalı and ekmele ertan working with the kids of the neighbourhood

Bürokrasiye harcayacak zamanımız da enerjimiz de yok.

Enerjimizi yaratıcı ve pratik çözüm yolları bulmaya harcıyoruz. Her zaman alternatif bir çıkış yolu var; bağımsız bir yapıda olmamızdan dolayı çözüme ulaşmamız daha kolay oluyor.

PASAJ bir ütopya değil, yaşayan, gerçek bir oluşum.

Her ne kadar ticari ilişkilerden kaçınmaya çalışsak da yaşadığımız dünyaya da bağlıyız elbette... İstanbul pahalı, ulaşımı zor, kaotik bir şehir. Bir yandan buradaki birikim

bizi beslerken, diğer yandan maddi sorunlar karşısında durmadan çözüm üretmek zorunda bırakıyor.

Bağımsız bir yapı kurmaya çalışıyoruz çünkü;

Sanat ortamındaki mevcut güçlerin dengelenmesi ve çağdaş sanat ortamının demokratikleşmesi açısından bağımsız oluşumların gücüne inanıyoruz. Programımızı dilediğimiz gibi oluşturmak, hızlı karar almak, devamlı kendimizi yenilemek, maddi bağlantılar nedeniyle kısıtlanmamak için olabildiğince finansal ve yönetsel bağımsızlığı seçtik. Eğer

I' small's shop, The Lokanta
2015
photo by Giorgio Caione

önümüzdeki süreçte kültür politikaları umduğumuz yönde değişirse yerel yönetim ile daha fazla işbirliği yapmak istiyoruz.

Küresel çağdaş sanat ortamına kafa yorarsak çoğu zaman iş yapamamız gibi geliyor.

Bugün öylesine uçuk rakamlar konuşuluyor, öyle agresif bir yarış sürüyor ki, bizim kurmaya çalıştığımız ortam bir heves ya da hobi gibi anlaşılıyor. Oysa sanat pazarlamayla ve satışla birebir ilişkisi olan bir kavram değil. İhtiyacımız olan işbirliği yapmak, birlikte dönüştürmek... Bizim sanatçıyla aramızda ticari bir ilişki yok. Sanatçının projesini satma gibi bir misyonumuz olmadığı için, aramızda bir galeri-sanatçı ilişkisinden çok daha farklı bir ilişki oluyor. Sanatın özelleştirildiği, kapitalist bir dille ifade edildiği bugün, kurmak istediğimiz yapıyı açıklamak için, olağan dışında alternatif bir dile ihtiyacımız var.

Sanatçılarla çalışmak

PASAJ'ın davet ettiği sanatçıların ve bize gelen başvuruların, her zaman mahalleli ile çalışma, yeni süreçler inşa etme, sanat projelerini sergilemenin orijinal ve farklı yollarını deneyimleme üzerine odaklanmış olmasına dikkat ediyoruz. Daha önceden üretilmiş, mahalle ile bir bağlantısı olmayan eserlerden oluşan, ne kadar iyi de olsalar sadece beyaz duvarda sergilemek için gelen başvuruları kabul etmiyoruz.

Uluslararası sanatçıları da her zaman mahalledeki insanlarla tanıştı- rıp, onlarla etkileşimi teşvik ediyoruz. Başta bu sanatçılar için kolay olmasa da sonuç, çoğu zaman, herkes için olumlu oluyor.

Birçok kâr amacı gütmeyen sanatçı inisiyatifi ya da sanatçılar tarafından yürütülen mekân (özellikle kuzey Avrupa'da) daha büyük ve zengin sanat galerilerini aratmayacak nitelik-

te beyaz küp benzeri alanlar sunarak, sergilenecek eserler üreten sanatçıları davet etme eğilimindedir. Bu anlamda sundukları ticari bir galeriden daha farklı değil (çoğu zaman sanat eserlerini satmaya çalışıyorlar) ve bu mekân yürütücüleri zaman zaman bu mekânları galeri düzenine geçmenin ilk adımı olarak görüyorlar. Biz buna tabii ki karşıyız. Alternatif sergileme yöntemleri aramak bu coğrafyada çok takdir görmese de hem yeni bakış açıları üretmeye yardımcı oluyor, hem daha heyecan verici.

Özellikle Türkiye'deki sanat dünyasının bir parçası olarak üretimlerimizin kabulünün zorluğuna rağmen, gerçekleştirdiğimiz projelerin yaratabileceği farkı belirtmeye çalışıyoruz.

Biliyoruz ki bu coğrafyada kabul görmek birkaç önemli atfedilen ismin desteği ile oluyor. (Sanat tarihi sadece söz sahipleri tarafından yazılmıyor mu?) Bunlar olmadan da var olmak mümkün, sadece yaptığınız işe inanmanız önemli. Zaman zaman zor dönemlerden geçsek de inancımız hiç azalmadı. Esnek yapımız en önemli kurtarıcımız oldu.

Mahalleli olmak

Yukarıda da bahsettiğimiz üzere, PASAJ'ı kurduktan 3 yıl sonra yer değiştirdik ve kendimizi Galatasaray Meydanı'ndan yedi dakika uzaklıktaki, Tarlabası'nın dar sokaklarının birinde bulduk. Üçüncü kattaki dairemizi sergileme, workshop, sanatçı yerleşim programı ve atölye gibi farklı fonksiyonlarda kullanmaya başladık. Kahya Bey Sokağı'na taşınmış- tık. Buranın en hoş yanı, her zaman mahallelinin sokakta oturup sohbet etmesiydi. Onlarla birlikte üretmek için acele etmedik, yavaş yavaş projelere adım attık ve yaklaşık bir yıl sonra daha yoğun çalışmaya başladık. 3,5 yıldır bu mahalledeyiz ve artık mahallelinin bir parçasıyız. Mahalle ile yakın ilişkiye geçmemiz ise, toplam bir yıl

süren, çocuk ve gençlerle yapılan katılımcı proje *61m Kahya Bey Sokağı (Seçil Yaıralı ve Ekmel Ertan'ın yürüttükleri bu projede çocuklar mahalleli ile röportajlar yaparak onlara mahalle komşuları ile olan ilişkilerini sordular)* ile gerçekleşti. Çocuklarla çalışmak için aileler ile tanışıp onları da mekânımızda misafir ettik. Bu proje ile mahallenin ciddi bir parçası olmaya başladık.

Mahallenin kendi dinamikleri var ve bu mahalle İstanbul'da artık az rastlanan kozmopolit bir yapıda. Burada Roman, Kürt, Türkmen, Suriyeli ve İç Anadolu göçmenleri yaşıyor. Bahsettiğimiz mahalle büyük bir mahalle de değil üstelik, sadece Kahya Bey Sokağı'nın ilk 61m'sinden söz ediyoruz.

Kamusal alan olan bu sokak, mahalleli tarafından özel alanlarının uzantısı gibi, salonlarının devamı olarak kullanılıyor; zaman zaman sokak düğünleri yapıyor, dans ediyor, mevlut okutuyor veya yere kilimler serip, çekirdek çitleyerek sohbet ediyorlar. Tam da burada, Habermas'ın kamusal alanın liberalleşmesi modeli akla geliyor: "Habermas'ın (1991) savunduğu Kamusal alanın liberalleşmesi modeli herkes için kamusal alana eşit erişim hakkını garanti eder; ancak, çoğunlukla olan şey iktidara sahip olan gruptan farklı olanların dışlanmasıyla sonuçlanır. Bu yapıları bir araya getirmek için Iveson, Iris Marion Young'un kamusal alana ilişkin çalışması üzerinden geliştirdiği çoklu kamusal bir modeli savunuyor (bkz. Bölüm 7). Çoklu kamusal model, tekil bir kamu kavramı kurmaz; farklılıkları kucaklayan mekânlarda çeşitli alt kültürler ve gruplar barındırır."¹

Açıkçası bu mahallede de sanki çoklu kamusal model işliyormuş gibi... Ve bu model içinde PASAJ'ın mahalledeki varlığı en çok çocuklar ve yaşlılar tarafından önemseniyor. Bizim için de en önemlisi onların

hayatına bir parça dokunup, gelecekleri için bir fayda sağlamak. Sık sık sohbetlerine katılıyor, olup bitenden haberdar olmaya çalışıyoruz. Her gelen misafirimizi mahalleli ile tanıştırtıp, onlara ne yaptığımızı anlatıyoruz.

Bu mahalleye taşındıktan sonra oluşturduğumuz en önemli proje İsmail'in yerini PASAJ Tarlabası adıyla geçici bir sanat mekânı olarak kullanmak oldu. Bu süreç mahalleli ile olan ilişkimizi başka bir boyuta getirdi. İsmail küçük bir menüsü olan 10m2lik lokantasında yemek yapıyor. İsmail'in fotoğrafları çok sevdiğini fark edince onun yerinde zaman zaman sergiler yapmak isteğimizi söyledik. Şimdiye kadar *Hire a free photographer (Paola Ferrio'nun projesi mahalleliye bedava fotoğraf hizmeti veren bir fotoğraf projesiydi, 2014)* projesinin sunumu ile başlayan düzenli ortaklığımızın *LAX @ PASAJ (MK Yurttaş'ın devam eden LAX projesi kapsamında mekân aydınlatma ile kaplaması ve üç gün boyunca mekânda oluşan izleri biriktirmesiydi, 2017)* adlı mekânsal müdahalesiyle son buldu.

Son olarak, *Postcards from Tarlabası* adlı proje (*Giorgio Caione ve Christian Oxenious'un küratörlüğünü yaptığı ve 5 sanatçının kartpostallar ürettikleri, katılımcının ise bu kartpostallara yazı yazarak istediklerine yollayabilecekleri bir proje*) İsmail'in yerinde Eylül ayında tecrübe edilip, görülebilecek.

Değişim kaçınılmaz, PASAJ yeniden yapılanmaya devam diyor. Gelecek dönemde yine zaman zaman sergiler yapacağız ancak soylulaştırma sebebiyle İsmail'in yeri el değiştirdi ve muhtemelen yakında restore edilip yeni bir kiracıya sahip olacak. Belirsiz bir sürece girdiğimiz için, İsmail ile olan işbirliğimiz daha düzensiz bir yapıda gerçekleşecek.

Paola Ferrario
Photographer for fire
2014
Installation in the Lokanta
photo by Giorgio Caione

Şehir İçi ve Şehir Dışı Projeler

Bayrampaşa'da Ramada Encore otelde *Airbayrampaşa* adında bir sanatçı yerleşim programı başlattık. Sanatçıları 2 haftalığına otelde konaklamaya davet ediyoruz. Bayrampaşa tekstil ve makine sanayisi, konut bölgeleri, oteller bölgesi, parkları, yıllardır atıl durumdaki fabrika, otel ve avm'si, jet Fadıl'ın Caprice rezidansı, kentsel dönüşümü, hali, otoparkı, devasa alışveriş kompleksleri, Balkan göçmenleri ile sanatsal anlamda araştırılacak, çalışılacak birçok konuyu bünyesinde barındırıyor. Bu araştırma yerleşim programında sanatçıların İstanbul'un sanayi merkezlerinden biri olan Bayrampaşa'da, kendi üretim ve araştırma yöntemlerini dahil ederek burayı bir araştırma sahası gibi kullanmalarını bekliyoruz. Sürecin sonunda ise 8 sayfalık bir çıktı talep ediyoruz. Her sanatçıyla biriken bu sayfalardan bir kitap oluşturma fikrimiz var.

İlk davetli sanatçımız Onur Ceritoğlu oldu, iki hafta boyunca konakladığı süreçte Bayrampaşa'nın birçok farklı mekânında anlar kaydetti. Eylül/Ekimde gerçekleştireceğimiz bir tur ile tecrübesini bizimle paylaşacak.

Yeni dönem sanatçı başvuruları ise çok yakında bir açık çağrı ile duyurulacak.

Berlin'de bir sergi planlıyoruz. Kreuzberg'de konumlanan ve sanatçılar tarafından yürütülen Kotti-shop ile uzun süreli bir ilişkimiz var. Onların mekânında gerçekleşecek bu serginin küratörlüğünü Tuçe Erel üstlenecek ve bu sergi 2018 yılının bahar ayına denk gelecek.

Ortaklıklar

Pasaj küratöryel yaklaşımında en çok, birlikte çalıştığımız sanatçılarla ve katılımcılarla olan işbirliğine önem veriyor.

Sanat dünyası, sanatçı ve kurumların başarı sıralama listelerini hazırlamak için birbiriyle karşılaştırıldığı

son derece rekabetçi bir çevre. Geçtiğimiz yıllarda bu «rekabetçi model», hiç olmadığı kadar görünür bir şekilde, sanat ve sergilere atfedildi. Sadece bir internet araştırması bile, ne kadar çok sayıda makalenin (aslında bunlar karşılaştırma listelerinin ve top 10'ların basit bir derlemesidir) bu yönde hazırlandığını göstermek için yeterlidir: ... en iyi müzenin sergileri ... en güçlü sanatçıları, ... ile çalışan 10 sanatçı, izlemeye değer 10 genç küratör, vb.

Pasaj her zaman rekabetten ziyade işbirliğini teşvik eden süreçleri, gösterilen çabanın sadece bir üretimin ya da klasik bir sanat nesnesinin sergilenmesi üzerine olmadığı süreçleri harekete geçirmeye çalışıyor.

Ortaklarımızın başında birlikte çalıştığımız katılımcılar, yani mahallesi ve dükkânını kullandığımız PASAJ Tarlabası'nın mekân sahibi İsmail Bey gelmektedir.

Bu zamana kadar İstanbul içinde Halka Sanat Projesi, İTÜ Taşkışla Kampüsü, Amberplatform ile ortaklıklar kurduk. 2018 yılında Amberfest'in yeniden gerçekleşmesi için işbirliğine devam edeceğiz.

Musical postcards: Bosna Hersek, Türkiye ve Fransa arasında gerçekleşen bu projede gençler arasındaki kültürler arası diyalogu yaymak, önyargıları ortadan kaldırmak, yaşadıkları alanın dışına çıkarak perspektiflerini genişletmek, konsantrasyon yetilerini güçlendirmek ve sanattan keyif almalarını sağlamak amaçlanmıştır. İlk aşamada üç ülkeden 13-18 yaş arası 15'er gencin birer müzisyen ile birlikte yarattıkları sesli kartpostallar oluşturuldu. Bu kartpostallar birbirlerine yollayan gençler Ocak 2017 tarihleri arasında Fransa'da bir araya gelerek bir haftalık bir sergi ve müzik performansı gerçekleştirdiler.

Projenin İstanbul koordinasyonunu Pasaj tarafından yapılmış ve proje Erasmus + tarafından fonlanmıştır.

Jacob de Baan and the kids during the workshop of designing lamps

Workshop session photo by Jacob de Baan

La Gare Mondiale (FR) ve Kotti-Shop: Uluslararası olarak devam projelerimizden biri “61m Kahya Bey Sokağı’nın da içinde yer aldığı Kotti-Shop ve La Gare Mondiale ile yaptığımız, üç grubun da mahallede aktif olarak çalışmasını kapsayan “We decide how we reside” adlı proje. Projenin ilk ayağı ve sergiler Berlin HKW’de bir konferans ile gerçekleşti. Projenin ikinci ayağı ise 2017 Kasım ayında Bergerac’ta Traffic festivalinde, bu sefer bütün grupların etkileşimli halde kent içinde yapacakları çalışmalar ile gerçekleşecek.

Raum Station: Pasaj kolektif üretimini 2017 Kasım’da Zürih’te *Raum Station* isimli sanatçı kolektifi ile çalışarak devam ettirecek. Kolektif geçtiğimiz Nisan ayında ziyaretimize geldi ve ilk etkileşim oluştu. İkinci etap ise Zürih’te soylulaştırmaya uğramış bir mahallede gerçekleşecek. Eskiden beri burada yaşayanlar ile birlikte çalışmayı ve üretmeyi amaçlıyoruz.

Pasaj’ın bir parçası olduğu Danimarka’daki sanatçı yerleşim programı “Identity at stake” devam etmekte. Sigrids Stue (Aarhus), Pasaj (İstanbul), ZKU-centrum für Urbanistik (Berlin) ve Laznia Center for Contemporary Art (Gdansk) işbirliği ile katılım, kimlik ve kentsel planlama anahtar kelimeleri üzerinden gidiyor. Kurgulanacak etkinlikte Aarhus’un Gellerup mahallesinde oluşan değişimde mahallelinin aktif katılım olasılıkları araştırılıyor.

Sosyal Dönüşüm

Tarlabaşı’ndaki mahallemizde bu kadar farklı kültürden insanın tek ortak noktası gelir düzeyiymiş gibi gözüküyor. Farklı gruplaşmalar tabii ki var ve bugünkü toplumsal değişim ile bu gruplaşmalar gittikçe daha da belirgin oluyor. Bu kutuplaşmaları hâlâ kırabilen güçler ise çocuklar. Çevrede çocuk parkı olmadığından

hepsi az arabanın geçtiği dar sokakımızda oynuyor. Ayrıca çocuklar ekonominin etkilerinin farkında olup, herşeye sahip olamayacaklarını biliyorlar, çok genç yaşta olgunlaşmış gibiler. Çocuklar genelde hep birlikte oynuyor ve okullarını önemsiyorlar. Çalışma koşulları zor çünkü normalde bir oda bir salonluk evlerde 3-5 çocuklu aileler yaşıyor.

Mahallenin hiç yerlisi yok, 90’larda gelenler en geç gelenler, Tarlabaşı’nın uzantısı olarak *trans immigration*’ın bir durağı olmayı da sürdürüyor mahalle. Yerlisi olmayan bir mahalleyi de dönüştürmek daha kolay oluyor.

Oldukça hızlı bir değişim var, her yeni gelen göçmen az kalıyor ve oldukça hızlı bir değişim süregeliyor. En yakın çevremizden görebildiğimiz 3 yıl içinde binamızın üçte birinin el değiştirdiği, yeni kat sahiplerinin binayı yatırım amaçlı aldıkları için binada yaşayanların sayısının azaldığı. Ama Tarlabaşı’nda uygulanan vahşi kentsel dönüşümlerden (Önce Tarlabaşı 360 adı altında lanse edilen, sonra da Taksim 360 adını alan proje tam olarak bölgenin yağmalanmasına neden olmuştur) sonra burada kendiliğinden ortaya çıkan değişim tabii ki kaçınılmaz. Uyuşturucu kullanımının çok yüksek olduğu mahallede aileler çocukları ergen yaşa geldiğinde burayı terketmeyi tercih ediyorlar. Kendi görüşlerince “daha nezih” olan mahallelere taşınmak istiyorlar.

Turanalp Uysal ve N. Korostoff’un Tarlabaşı yenileme projesi hakkındaki yorumları² mahalledeki gözlemlerimizle birebir örtüşüyor: “Nitekim, bu kentsel yenileme projelerinin bazıları öyle kötü tasarlanmış ki ciddi şekilde sürdürülemez koşulları daha da kötü hale getirmekte. Tarlabaşı projesi bu tür hatalı proje örneklerinin başında gelir. Tarlabaşı yenileme projesi tüm iddialarına rağmen, asla fakir ve etnik azınlıkların faydasına olacak şekilde planlanmadı. Projenin gerçek niyeti,

fakir ve güçsüzleri mahalleden uzaklaştırmak ve mahalleyi zengin elitlerin tercih edeceği bir gayrimenkul haline getirmektir.”

Turanalp Uysal ve N. Korostoff'un dedikleri gibi bu değişim en çok fakir ve azınlıkları yani komşularımızı etkiliyor. Beyoğlu'nun zengin kültürel çeşitliliği bu büyük proje ile iyice yerle bir edilip sanki bütün eski nesillerin de izleri silinmeye çalışılıyor. Bu projenin etkileri ise yavaş yavaş bizim bulunduğumuz mahalleyi etkisi altına alıyor. Bizim kafamızı en çok karıştıran sorulardan biri bizim bu dönüşümde istemeden de olsa aldığımız rol idi. Bunu oldukça sorguladık. Sonunda gördüğümüz şey şu oldu ki, sanatçılar mahalleli ile ilişki kurmadığında, iki taraf da bu ilişkisizlikten hiçbir şekilde etkilenmeyecek ama ilişki kurulduğunda iki taraf için de mahalledeki yaşam daha anlaşılır olacak. Sanatçılar bu kentsel dönüşüm çarkının içerisinde en ufak ve etkisiz halkayı oluşturuyorlar. Ve bizim istediğimiz, bulunduğumuz bölge içerisinde ayrı kalmak değil bulunduğumuz bölgenin bir parçası olmak. Daha önce Halep Pasaj'ında iken de oradaki esnaf ile projeler yapmıştık.

PASAJ sözlüğü

Özelleştirilmiş sanat ortamıyla kapitalist dil içerisinde anlaşamıyoruz. Tarlabası'ndaki komşularımızdan oluşan yeni seyircilerimiz için ise kullandığımız akademik birçok terim anlaşılır değil. Bu durumda yeni, yerel ve ortak bir dil nasıl oluşturulabilir?

destek: Pasaj'da senede bir "Çorba-da Tuzum Olsun" isminde bir destek partisi düzenliyoruz. Bu etkinlikte maddi destek kadar aynı destek sağlamayı amaçlıyoruz. Bugüne kadar bu etkinliklerde herkes kendi durduğu yerden destek olmaya çalıştı: Bir proje için elektrikli testere veren, sanatçıyı evinde ağırlayan, yabancı sanatçı-

yı İstanbul sanat ortamını tanıtmak için gezdiren, sergi flyerlarını dağıtan, mekânın demir kapısını cam kapı ile değiştiren, tercümesi yapan, açılışa kek getirenler oldu.

bağımsızlık: Pasaj'ın anladığı anlamda bağımsız sanat alanı, çağdaş sanat alanında üreten sanatçılarla işbirliği yaparak, onlara mekân sağlayan, yönetim ve finansal olarak devlet ve özel sektörden bağımsız sanat organizasyonlarıdır.

esneklik: Pasaj'da kurumsallaşmış yapılardan farklı olarak çalışma saatleri, iş tanımları, adres bilgileri belli ve sabit değildir. Örneğin „randevu ile“ gibi bir kavram var, mekânı randevu ile açmak. Zaman zaman bir kişinin tüm yükü üzerine alması, herkesin her işin ucundan tutması, iş tanımlarının belli olmaması da olağan bir durum.

*göçebelik: Dragan Klaic'in 2005'te İstanbul'daki kültür sanat ortamı üzerine yazdığı *Istanbul's Cultural Constellation and Its European Prospects* başlıklı yazıda Klaic şehirde kültürden fazla gayrimenkul olduğunun altını çizer. Şehir merkezlerine yakın bölgelerde yaşayanların soylulaştırma neticesinde yerlerinden edilmeleri ile, aynı mekanlarda bulunan alanların göçebe hale gelmesi ya da periferilerde konumlanması durumu paralellik gösteriyor.*

rütbesizlik: Pasaj'da sadece bir tek iş pozisyonu var: PASAJ'dan olmak. Ve organizasyondaki kimse arasında hiyerarşi bulunmamaktadır. Gelen stajyerler de aynı konumda oluyorlar ve hep birlikte karar veriyoruz. Yapılması gereken işleri ise kim neyi yapmak istiyorsa onu yapıyor sorna da hangi is kalırsa hepimiz birlikte yapıyoruz.

NOTLAR

1

Habermas, Jürgen. 1991. *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge, MA: The MIT Press.

Arendt, Hannah. 1998. "The Public and the Private Realm." *In The Human Condition*, pp. 182-230. Chicago, IL: University Of Chicago Press.

2

<https://trid.trb.org/view.aspx?id=1377306>

TÜYAP

www.tuyap.com.tr

ü t o p y a ARTİST 2017 27. İSTANBUL SANAT FUARI 04 - 12 KASIM 2017

Destekleyen Kuruluş

TÜYAP İSTANBUL

TÜYAP FUAR VE KONGRE MERKEZİ

Büyükkçekmece, İstanbul / Türkiye

BU FUAR 5174 SAYILI KANUN GEREĞİNCE TOBB (TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ) DENETİMİNDE DÜZENLENMEKTEDİR.